

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา ปีการศึกษา 2539 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวารินชำราบ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งจะสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังจะได้เสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

5.1 วิดุกประสงค์ของการวิจัย

5.1.1 การดำเนินการวิจัย

5.1.2 สรุปผลการวิจัย

5.1.3 อภิปรายผลการวิจัย

5.1.4 ข้อเสนอแนะ

5.1 วิดุกประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิดุกประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา ปีการศึกษา 2539
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา ปีการศึกษา 2539
- 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา

5.2 การดำเนินการวิจัย

5.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน/ผู้ช่วย จำนวน 14 คน ครูผู้สอนจำนวน 124 คน กรรมการโรงเรียนจำนวน 70 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 259 คน รวมทั้งสิ้น 467 คน

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี ประกอบด้วย

- 1) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยใช้วิธีการแบบเจาะจงให้ผู้บริหารโรงเรียน/ผู้ช่วย เป็นผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 1 คน

2) แบบสอบถามความคิดเห็น โดยการใช้ตารางของ R.V. Krejcie และ D.W. Morgan ได้จำนวนนักเรียนตอบแบบสอบถาม จำนวน 155 คน

3) แบบสัมภาษณ์กลุ่ม

(1) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน/ผู้ช่วย จำนวน 14 คน และครูผู้สอน โดยใช้ตาราง R.V. Krejcie และ D.W. Morgan ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 94 คน

(2) แบบสัมภาษณ์กรรมการโรงเรียน โดยใช้ตาราง R.V. Krejcie และ D.W. Morgan ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 59 คน

(3) แบบสัมภาษณ์นักเรียน ใช้วิธีเจาะจงจากจำนวนนักเรียนส่วนที่เหลือ จากตอบแบบสอบถาม จำนวน 104 คน

5.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้น มี 2 ประเภท คือ

1) เครื่องมือเชิงปริมาณ แบ่งออกเป็น 2 ชุด

(1) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ใช้สอบถามข้อมูลโดยทั่วไปของโรงเรียนในโครงการปฏิบัติการศึกษา

(2) แบบสอบถาม ใช้สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานในโรงเรียนปฏิบัติการศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ

2) เครื่องมือเชิงคุณภาพ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กลุ่ม ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และ ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน/ผู้ช่วย กลุ่มกรรมการโรงเรียน และกลุ่มนักเรียน ตามจำนวนที่กำหนด

5.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลด้วยตนเองทั้ง เครื่องมือเชิงปริมาณและ เครื่องมือเชิงคุณภาพ ตามรายละเอียดคือ

1) เครื่องมือเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองตามจำนวนและ เครื่องมือที่กำหนด (ภาพประกอบจากภาพที่ 1 ถึงภาพที่ 6 ในภาคผนวก ค. หน้าที่ 132-133)

เครื่องมือเชิงปริมาณ ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ได้รับแบบสอบถามคืน 100% (ภาพประกอบจากภาพที่ 7 ถึงภาพที่ 9 ในภาคผนวก ค. หน้า 134)

5.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจรายการและแบบสัมภาษณ์กลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

2) ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS/PC (เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลกรมส่งเสริมการเกษตร SPSS/PC)

5.3 สรุปผลการวิจัย

จากบทวิจัยในครั้งนี้ สรุปผลได้ดังนี้

5.3.1 สภาพทั่วไป

โรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าโครงการภูมิบุตรการศึกษา ปีการศึกษา 2539 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวารินชำราบ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อม มีอาคารเรียนและอาคารประกอบค่อนข้างเพียงพอ มีห้องเรียนและห้องพิเศษที่ทางโรงเรียนได้จัดขึ้นเพื่อสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลการศึกษา ทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (เกศ.พช.) ตลอดจนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้ารับการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ลักษณะของชุมชนโดยทั่วไปเป็นหมู่บ้านที่กำลังพัฒนา มีอาชีพหลักที่สำคัญคือ การเพาะปลูกข้าว และรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อครัวเรือนยังชีพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีลักษณะพออยู่พอกิน มีพื้นที่เพาะปลูกเป็นของตนเอง ชุมชนส่วนใหญ่สนใจด้านพัฒนาการศึกษา โรงเรียนมีสิ่งบริการด้านสาธารณูปโภคขั้นสูง คือ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน

ผู้บริหารและครูผู้สอน ส่วนใหญ่วุฒิปริญญาตรี และอาศัยอยู่นอกหมู่บ้านแต่ภายในอาณาบริเวณบ้านโรงเรียนได้ทางใบปฏิบัติราชการ นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 87.14 ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาภายในเขตบริการ จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่ได้จากงบประมาณแผ่นดินในรูปของเงินอุดหนุน และเงินบริจาคในรูปของค่าเล่าเรียนการศึกษา

5.3.2 สภาพการดำเนินงาน

1) ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา

(1) ผลการสอบถาม พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ "มากที่สุด"

จำนวน 1 รายการ คือ นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม และใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อการเรียนการสอน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ "มาก" จำนวน 5 รายการ คือ การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบ การจัดให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน การจัดให้มีห้องปฏิบัติการต่าง ๆ การซ่อมแซมบำรุงรักษาอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีความพร้อมต่อการใช้งาน และการรักษาความสะอาดร่มรื่น ปราศจากฝุ่น มลภาวะอื่น ๆ ตามลำดับ

(2) ผลการสัมภาษณ์กลุ่ม พบว่าทุกโรงเรียนได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการปฏิรูปการศึกษา โดยผู้บริหารได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการ มีการกำหนดเขตพื้นที่เพื่อรับบริการนักเรียนที่ชัดเจน การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนทุกโรงเรียนได้จัดทำโดยการกำหนดพื้นที่ให้นักเรียนแต่ละชั้นรับผิดชอบ มีครูประจำชั้นคอยควบคุมดูแล การตั้งคณะกรรมการโรงเรียนได้ดำเนินการตามระเบียบ และมีการประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ทุกโรงเรียนได้มีการปรับปรุง ซ่อมแซม 2 ลักษณะคือ การร่วมมือกันทำระหว่างคณะกรรมการโรงเรียนกับชุมชน และตกลงว่าจ้างกับผู้รับจ้าง

2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา

(1) ผลการสอบถาม พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ "มากที่สุด"

จำนวน 4 รายการ คือ การที่ครู-อาจารย์มีความตั้งใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนที่ขาดแคลนได้รับทุนการศึกษา ครู-อาจารย์เอาใจใส่กับนักเรียนที่เรียนช้า พร้อมทั้งหาทางซ่อมเสริมให้ และครู-อาจารย์มีความรัก-สามัคคีกันภายในโรงเรียน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ "มาก" จำนวน 1 รายการ คือ การที่ครู-อาจารย์มีความใกล้ชิดและเป็นกันเองกับนักเรียน

(2) ผลการสัมภาษณ์กลุ่ม พบว่า คณะครูผู้ทำการสอนได้พัฒนาการทำงานของ ตน โดยเข้ารับการอบรมตามโครงการต่างๆ ที่หน่วยงานทางการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นๆ จัดขึ้น มีความตั้งใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเอาใจใส่กับนักเรียนที่เรียนช้า หาทางซ่อมเสริมให้ตามสมควร การเดินทางมาปฏิบัติราชการส่วนใหญ่มาทำงานสม่ำเสมอ เนื่องจากการคมนาคมค่อนข้างสะดวก และข้าราชการครูส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ภายในอำเภอ ระยะทางจากบ้านพัก

ถึงโรงเรียนไม่เกิน 20 กิโลเมตร มีการพัฒนาเองโดยการสอบเพื่อเลื่อนตำแหน่ง และการสอบเข้าศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณสมบัติให้สูงขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับทุนการศึกษา คณะกรรมการ ได้มีโอกาสนักเรียนหรือโดยให้ทุนแก่นักเรียนที่เรียนดี ความประพฤติเรียบร้อย ขาดแคลนทุนทรัพย์ แต่ค่อนข้างมีทุนทรัพย์จำกัด จึงจัดให้ตามกำลังความสามารถ ส่วนการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุกโรงเรียนดำเนินการ ได้เชิญวิทยากรบุคคลภายนอกที่มีในท้องถิ่นมาทำการสอน โดยโรงเรียนได้เสนอโครงการเพื่อขอเพิ่มตัวตอบแทนให้

3) ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

(1) ผลการสอบถาม พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ "มากที่สุด"

จำนวน 2 รายการ คือ นักเรียนได้ให้ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า และนักเรียนได้ช่วยเหลือกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ "มาก" จำนวน 5 รายการ คือ นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนมีความตั้งใจต่อผลการเรียนของตน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจูงใจให้นักเรียนอยากเรียน นักเรียนได้มีโอกาสเรียนกับบุคคลภายนอกที่โรงเรียนเชิญมาสอน และนักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ตามลำดับ

(2) ผลการสัมภาษณ์กลุ่ม พบว่า ทุกโรงเรียนได้พยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อการสอน เทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ตลอดจนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูมอบหมาย มีการพัฒนาผู้เรียนโดยประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง (แฟ้มสะสมงาน) จัดครูเข้าสอนตามความถนัด คุณวุฒิทางการศึกษา โรงเรียนได้จัดห้องสมุดไว้สำหรับค้นคว้างานที่ได้รับมอบหมาย แต่มีจำนวนหนังสือค่อนข้างจำกัด การดำเนินการสอนวิชาชีพพื้นฐานให้กับนักเรียน ทุกโรงเรียนได้เปิดทำการสอนให้กับนักเรียน ตามความพร้อมของทางโรงเรียน ความพร้อมของบุคลากรที่ทำการสอน ตลอดจนวิทยากรบุคคลภายนอกที่มีในท้องถิ่น ส่วนการที่ให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนได้ดำเนินการโดยเชิญคณะกรรมการโรงเรียนเข้าร่วมประชุม แต่ผลการดำเนินการส่วนใหญ่ยังคงยึดติดอยู่กับที่ทางโรงเรียนเป็นผู้เสนอ

4) ด้านระบบบริหารการศึกษา

(1) ผลการสอบถาม พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ "มากที่สุด"

จำนวน 3 รายการ คือ ผู้บริหารสนใจในการปรับปรุง พัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ผู้บริหารสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และผู้บริหารให้ความดูแลเอาใจใส่ใน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการบริหารภายในโรงเรียน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ "มาก" จำนวน 2 รายการ คือ การกำหนดมาตรการในการรักษาความปลอดภัยภายในโรงเรียน และผู้บริหารให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษาในโรงเรียน

(2) ผลการสัมภาษณ์กลุ่ม พบว่า โรงเรียนได้พยายามพัฒนาการบริหารงาน โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการจัดเก็บงานให้เป็นระบบ ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสนใจใส่ใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารภายในโรงเรียนสนใจในการปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อม ตลอดจนกำหนดมาตรการในการรักษาความปลอดภัยภายในโรงเรียน ได้ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง สภาพแวดล้อมบริเวณต่าง ๆ จัดหาทุนเพื่อช่วยสนับสนุนพัฒนาโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ดีขึ้นในรูปของน้ำป่าการศึกษา งบประมาณที่ทางราชการจัดสรรให้ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของ เงินอุดหนุน มีคณะกรรมการร่วมรับผิดชอบการดำเนินการเป็นไปตามระเบียบการใช้เงิน ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ ส่วนการส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาใน ทุกโรงเรียนยังไม่ได้ดำเนินการ อาจจะเป็นเพราะว่าชุมชนยังไม่มีความพร้อมในส่วนนี้

5.3.3 ปัญหาการดำเนินงาน

จากผลการสัมภาษณ์กลุ่ม

1) ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา พบว่า การดำเนินการตามแผนงานไม่สามารถดำเนินการได้เท่าที่ควร เนื่องจากงบประมาณค่อนข้างจำกัด และการจัดสรรงบประมาณล่าช้า ไม่ทันตามกำหนดเวลาที่ต้องการ บุคลากรต้องรับภาระในการจัดการสอนหลายระดับ และไม่ได้สอนตามความรู้ ประสบการณ์หรือวุฒิทางการศึกษาที่ได้รับ ตลอดจนต้องรับผิดชอบโครงการส่งเสริมที่หน่วยงานต้นสังกัดมอบหมายให้ดำเนินการอื่น ๆ อีก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนยังไม่ปรับปรุงพัฒนาเท่าที่ควร ด้านอาคารสถานที่พบว่าส่วนใหญ่มีจำนวนห้องเรียนค่อนข้างจำกัด การกำหนดเขตพื้นที่เพื่อรับบริการนักเรียนเนื่องจากมีเขตบริการหลายหมู่บ้าน นักเรียนต้องเดินทางมาเรียนเป็นระยะทางไกล โดยเฉพาะในฤดูฝนจะมีปัญหานักเรียนขาดเรียนเป็นอย่างมาก ส่วนด้านคณะกรรมการโรงเรียน พบว่า การศึกษายังน้อย ไม่มีวิสัยทัศน์ในการปรับปรุงพัฒนาเท่าที่ควร ตลอดจนทางราชการไม่จัดค่าตอบแทนในการประชุม

2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า งบประมาณในการอบรมสัมมนาเพื่อปรับปรุงงานในหน้าที่มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอ จึงทำให้ต้องใช้งบประมาณของตนเอง ซึ่งมีจำกัด

เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ การอบรมควรวีใช้เวลานอกเหนือจากเวลาจัดการเรียนการสอนปกติ หรือระหว่างปิดภาคเรียน เพื่อไม่กระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การทำงานของคณะครูมีความขัดแย้งกันบ้าง แต่ไม่เป็นปัญหาต่อระบบบริหาร หรือการปฏิบัติราชการ การสอนซ่อมเสริมของครูผู้รับผิดชอบไม่ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ส่วนเรื่องค่าตอบแทนวิทยากรบุคคลภายนอกจัดสรรให้ล่าช้าและไม่เพียงพอกับชั่วโมงที่ทำการสอน ทำให้โรงเรียนจัดหาผู้ทำการสอนได้ยาก การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ยากจนแต่เรียนดี มีไม่สม่ำเสมอ ซึ่งแล้วแต่โอกาสที่จะมีผู้มอบให้ หรือความสามารถของผู้บริหารที่จะหามาได้ ปีละ 2-3 ทุน ทุนละ 300-500 บาท

3) ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำแผนพัฒนางานวิชาการแยกต่างหาก จึงทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์งานวิชาการ ได้ชัดเจนเท่าที่ควร ครูผู้ทำการสอนบางส่วนยังยึดติดกับวิธีการสอนแบบเดิม ไม่ปรับปรุงพัฒนาเท่าที่ควร และไม่มีคณะกรรมการหรือรับในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาคารเรียน อาคารประกอบ ตลอดจนสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนมีจำนวนจำกัด ซึ่งไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม ห้องสมุดโรงเรียนมีการจัดเก็บไม่เป็นระบบ และมีจำนวนหนังสือไม่เพียงพอที่จะศึกษาค้นคว้า การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน พบว่านักเรียนไม่กล้าแสดงออกเท่าที่ควร เนื่องจากเปิดการสอนหลายระดับ เกี่ยวกับการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง (เพิ่มสะสมงาน) พบว่า ครูผู้ทำการสอนยังไม่มี ความชัดเจนพอ ส่วนการที่ให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน พบว่า คณะกรรมการและชุมชนยังไม่มี ความพร้อมที่จะพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรได้

4) ด้านระบบบริหารการศึกษา พบว่า การบริหารงานผู้บริหาร ตลอดจนครูผู้รับผิดชอบบางส่วนยังคงเคยชินกับระบบงานเดิม รับผิดชอบงานหลายด้าน และไม่มี ความชัดเจนพอที่จะนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ การส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน พบว่า ชุมชนไม่มีความพร้อม เนื่องจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจำเป็นต้องออกไปหาเลี้ยงชีพ ด้านงบประมาณในการลงทุนทางการศึกษา ส่วนใหญ่จะได้จากงบประมาณจากราชการ ตามยอดเงินที่ได้รับจัดสรรจากต้นสังกัดซึ่งมีจำกัดอยู่แล้ว หรืองบประมาณที่ได้จากบุคคลภายนอกมอบให้ในรูปของทุนมูลนิธิเก่า หรือผ้าป่าทางการศึกษา ซึ่งแต่ละปีจะได้รับจำนวนไม่แน่นอน

5.4 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอแล้วนั้น มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ และสมควรที่จะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

5.4.1 สภาพการดำเนินงาน

โดยภาพรวมแล้ว พบว่า มีการปฏิบัติตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับ "มาก" ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจาก กระทรวงศึกษาธิการได้สนับสนุนให้หน่วยงานทางการศึกษาทุกหน่วยงานในสังกัด ยึดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539-2550 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา เพื่อสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ ประกอบกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดหนึ่งใน 12 จังหวัดที่เข้าโครงการนำร่องเพื่อปฏิรูปการศึกษา เมื่อเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2539 และประกาศใช้ทั่วประเทศตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 เป็นต้นมา (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี, 2539) จึงทำให้ผู้บริหารหน่วยงานในทุกระดับได้ให้ความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา โดยได้ดำเนินการปฏิรูปตามแผนแม่บท ตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานีกำหนด และมีการติดตามผลการดำเนินงานโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ซึ่งหากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จะพบว่าผลการดำเนินงานด้านที่ปฏิบัติมากเป็นอันดับแรก คือ ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา อาจจะเนื่องมาจากการจัดการศึกษานั้น ผู้ที่มีบทบาทและเป็นกลไกสำคัญที่จะดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ และความรู้ความสามารถตามความมุ่งหวังของหลักสูตรได้ ก็คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษานั้นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารง บัวศรี (2532) กล่าวว่าครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว เพราะเป็นผู้นำเอาหลักสูตร ไปใช้ในห้องเรียนจริง ๆ ดังนั้นถ้าไม่รีบดำเนินการจัดสรรอัตราบรรจุครูมาเพิ่ม และจัดอบรมครูที่มีอยู่เดิมให้มีความรู้ ทักษะการสอนแล้ว คุณภาพการศึกษาจะด้อยลงมาได้ ส่วนผลการดำเนินงานด้านที่ปฏิบัติเป็นอันดับสุดท้าย คือ ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พันธชัย มหาโพธิ์ (2536) พบว่า การบริหารงานวิชาการด้านการเรียนการสอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "มาก" และสอดคล้องกับแนวความคิดของ สุมิตร คุณากร (2523) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาจะได้ประโยชน์มากหรือน้อย เพียงใดขึ้นอยู่กับหลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นหัวใจของการ

ศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการที่จะทำให้การศึกษามุ่งสู่เป้าหมาย จึงเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายจะให้ความสำคัญ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับรายผลดังนี้

1) ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา

จากผลการวิจัย พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "มากที่สุด" ในเรื่องของ การปฏิบัติกิจกรรม และการใช้ทรัพยากรในห้องเรียนเพื่อการเรียนรู้การสอน ดังข้อเสนอแนะของ โวลลัม ดังคณารักษ์ (2529) และ อภิชาติ พันธเสน (2529) ที่เสนอว่า ควรจะให้เด็กฝึกปฏิบัติกิจกรรม การใช้ทรัพยากรที่มีในห้องเรียนให้มากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาเด็กชนบทถูกยึดเหนี่ยวให้เรียนรู้จากหลักสูตรที่กำหนดจากส่วนกลางอย่างไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนและผู้เรียน ส่วนการที่โรงเรียนได้มีการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบให้อยู่ในสภาพปัจจุบัน ตลอดจนการร่วมพัฒนาการศึกษาโดยกรรมการโรงเรียน หน่วยงานองค์กรในห้องเรียนและชุมชน อาจจะเป็นเพราะว่ากระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดยุทธศาสตร์หลักของการปฏิรูปการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539) โดยมุ่งเน้นที่การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงาน การใช้กระบวนการพัฒนางาน ความร่วมมือในการทำงาน และการกระจายอำนาจ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่น ตัวอย่างการกระจายอำนาจที่เห็นได้ชัดเจน เช่น การปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณในลักษณะมอบหมายให้แก่หน่วยงานโดยตรง ซึ่งจะทำให้การบริหารงานมีความคล่องตัวเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ตรงตามความต้องการของหน่วยงาน และมีการส่งเสริมให้มีการระดม และใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งจากภาครัฐและเอกชน เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในอันดับสุดท้าย คือ การรักษาความสะอาดร่มรื่น ปราศจากฝุ่น มลภาวะ และการซ่อมแซม บำรุงรักษาครุภัณฑ์ ตลอดจนสื่อการสอนให้มีความพร้อมต่อการใช้งาน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจาก โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ข้าราชการครูมีจำนวนจำกัด ไม่มีครูพิเศษเพื่อรับผิดชอบโดยเฉพาะ นอกจากรับผิดชอบงานด้านการจัดการเรียนการสอนแล้ว ยังต้องรับผิดชอบงานโครงการที่หน่วยงานด้านสังกัดได้มอบหมายให้ดำเนินการอีก ประกอบกับมีจำนวนนักการศึกษาโรงเรียนละ 1-2 อัตรา ทั้งที่ต้องรับผิดชอบบริเวณกว้างขวาง มีอาคารเรียน อาคารประกอบหลายหลัง

2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา

จากผลการวิจัย พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "มากที่สุด" เกือบทุกรายการ โดยเฉพาะรายการที่มีการปฏิบัติมากที่สุดเป็นอันดับแรก และอันดับสองคือ การที่ครู-อาจารย์มีความตั้งใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการที่โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนที่ขาดแคลนได้รับทุนการศึกษา ตามลำดับ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าคณะครูผู้ทำการสอนในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาได้พัฒนาการทำงานของตน โดยเข้ารับการอบรมตามโครงการต่าง ๆ ที่หน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานอื่น ๆ จัดขึ้น (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี, 2539) ดังนั้นสมควรที่จะสนับสนุนส่งเสริมความก้าวหน้าของข้าราชการครู โดยให้จัดทำผลงานทางวิชาการ ตลอดจนสนับสนุนให้ทำการสอบเลื่อนตำแหน่ง และการสอบเพื่อเพิ่มคุณวุฒิทางการศึกษาให้สูงขึ้น ส่วนการส่งเสริมให้นักเรียนที่ขาดแคลนได้รับทุนการศึกษานั้น เนื่องจากเห็นว่าผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพยากจน การที่จะสนับสนุนให้นักเรียนที่เรียนดี มีความประพฤติเรียบร้อยได้รับทุนการศึกษานั้น ก็ควรจะแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองได้ในระดับหนึ่ง ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนได้ตั้งใจไม่เรียนรู้เพื่อการศึกษาในอนาคต ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติเป็นอันดับสุดท้าย คือ การที่ครู-อาจารย์มีความใกล้ชิด และเป็นกันเองกับนักเรียน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากตัวครูเองมีภาระงานอื่นที่ต้องรับผิดชอบมาก ประกอบกับสภาวะเศรษฐกิจในสภาพปัจจุบัน จึงไม่มีเวลาที่จะให้ความใกล้ชิดและเป็นกันเองกับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ที่พบว่า ครูมีภาระหน้าที่หลายอย่างนอกเหนือจากด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น งานธุรการ งานการเงิน และโครงการต่าง ๆ

3) ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

จากผลการวิจัย พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "มากที่สุด" จำนวน 2 รายการ คือ การที่นักเรียนได้ช่วยเหลือกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยเฉพาะรายการที่มีการปฏิบัติมากเป็นอันดับแรก คือ การที่นักเรียนได้ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ ชันธชัย มหาวีร์ (2536) และ ทองใบมี มีชันานู (2540) ที่พบว่า งานด้านการจัดห้องสมุดมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า อาจจะเนื่องมาจากการที่หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ที่มีจุดมุ่งหมายข้อ 6 ระบุว่า มุ่งให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน ตลอดจนไม่หาความรู้อยู่เสมอ และแนวทางในการดำเนินงานตามจุดเน้นการพัฒนาในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปี 2540

ตามจุดเน้นข้อที่ 4(3) (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี, 2540) ที่มุ่งเน้นพัฒนาห้องสมุดในโรงเรียน โดยการจัดหาหนังสือและสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอ จึงควรที่จะได้รับการเอาใจใส่ และปฏิบัติให้อยู่ในระดับมากขึ้น ประกอบกับการที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดสรรงบประมาณการจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุดในแต่ละปีการศึกษา มีจำนวนหนังสือใหม่ๆ ที่น่าสนใจมากมาย และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์นักเรียนที่ได้ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า อ่านหนังสือประกอบต่าง ๆ เช่น การ์ตูน นิทาน ตลอดจนความรู้ด้านอื่น ๆ ซึ่งคาดว่าจะบรรลุจุดหมายของหลักสูตรในระดับหนึ่ง ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในอันดับสุดท้าย คือ การที่นักเรียนได้ฝึกทักษะ และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญาค คำมูลศรี (2537) ที่พบว่าโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยในเรื่องของการที่ให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนฝึกทักษะกระบวนการในประเด็นปัญหาต่าง ๆ และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์นักเรียนที่พบว่า ครูผู้สอนบางส่วนยังยึดติดกับวิธีการสอนแบบเดิมอยู่

4) ด้านระบบบริหารการศึกษา

จากผลการวิจัยที่พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "มากที่สุด" จำนวน 2 รายการ คือ การที่ผู้บริหารสนใจปรับปรุง พัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน การที่ผู้บริหารสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และการที่ผู้บริหารให้ความดูแลเอาใจใส่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การบริหารภายในโรงเรียน โดยเฉพาะรายการที่มีการปฏิบัติมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ การที่ผู้บริหารสนใจปรับปรุง พัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนนั้น อาจจะเป็นเนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักมีหน้าที่รับผิดชอบโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ ดำเนินการตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2539-2550 และสนองตอบบัญญัติ 10 ประการ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี, 2540) ข้อที่ 1 ที่กล่าวไว้ว่าผู้บริหารโรงเรียน ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ มีจิตสำนึกที่จะพัฒนาปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของสังคม และข้อที่ 2 การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในอันดับสุดท้ายคือ การที่ผู้บริหารให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ วิชัย ต้นศิริ (2539) ซึ่งกล่าว

ไว้ว่ารัฐควรกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาให้ชุมชนในท้องถิ่น ให้ความคิดเห็นเรื่องหลักสูตร ดูแลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาจัดการศึกษา ผ่อนคลาย การควบคุมกฎระเบียบต่างๆ เพียงแต่กำกับดูแลในเรื่องมาตรฐานการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความ จำเป็นควบคู่กับการกระจายอำนาจความรับผิดชอบสู่ท้องถิ่น และสอดคล้องกับการสัมพันธภาพที่ว่า การส่งเสริมให้ชุมชน หรือหน่วยงานเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษานั้น ทุก โรงเรียนยังไม่ได้ดำเนินการ

5.4.2 ปัญหาการดำเนินงาน

โดยภาพรวมแล้วพบว่า โรงเรียนที่ดำเนินการตามโครงการปฏิรูปการศึกษา ปีการศึกษา 2539 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวารินชำราบ สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ผู้บริหารโรงเรียน/คณะครู ตลอดจนกรรมการโรงเรียนเห็นด้วยต่อการปฏิรูป การศึกษา อาจจะเนื่องมาจากการที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนสร้าง ความเข้าใจพื้นฐานในการปฏิบัติค่อนข้างดี แต่เมื่อได้ดำเนินการจริงแล้ว มีปัญหาที่ควรได้รับการ แก้ไข ซึ่งสรุปจากการให้คำสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง แยกตามประเด็นปัญหาเป็นรายด้านได้ดังนี้

1) ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านโรงเรียนและสถานศึกษาที่ควรได้รับการ แก้ไขคือ การที่ไม่สามารถนำแผนไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงจัง แม้ว่าปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาทุก โรงเรียนจะต้องทำแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อรองรับงบประมาณที่ได้รับ โดยเฉพาะโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดใหญ่ซึ่งมีงบประมาณมาก ยิ่งมีความจำเป็นในการควบคุมเงินงบประมาณให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539) แต่การดำเนินงานที่มักพบอยู่เสมอ นั้น คือ มีการวางแผนแล้ว ไม่ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ แม้ในบางครั้งจะมีการ ปฏิบัติตามแผนบ้าง แต่ขาดการติดตามผลที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง และสอดคล้องกับ สมศักดิ์ คลประสิทธิ์ (2540) ซึ่งให้ทัศนะว่า โดยปกติแล้วการปฏิบัติงานให้ได้มาตรฐานตามระเบียบและ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับงานนั้น ๆ ส่วนมากจะมีวิธีปฏิบัติที่เป็นแนวปฏิบัติตายตัวอยู่แล้ว ซึ่งถือเป็น พื้นฐานที่จะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพของงานอย่างต่อเนื่องต่อไป โดยผู้ปฏิบัติจะต้องกำหนด เป้าหมายว่าต้องทำงานให้ได้คุณภาพมากกว่ามาตรฐานที่มีอยู่ แล้ววางแผนเพื่อที่จะนำมากำหนดปฏิบัติตาม แผนนั้น (Plan) จากนั้นจึงดำเนินการตามแผน (Do) และจะต้องคอยตรวจสอบอยู่เสมอว่าสิ่งที่ปฏิบัติ นั้นเป็นไปตามแผนหรือไม่ (Check) ถ้าเป็นไปตามแผนและบรรลุตามเป้าหมายก็จะนำวิธีการที่

ปฏิบัตินั้นมากำหนดเป็นมาตรฐานของการทำงานเรื่องนั้น (Action) ถ้าไม่ได้ตามแผนหรือเราต้องการให้ได้คุณภาพมากขึ้นอีก ก็สามารถเริ่มต้นหาปัญหาใหม่ วางแผนใหม่ เป็นลักษณะของวงจรโดยมีมาตรฐานเป็นตัวกำหนด ในที่นี้จะเรียกสั้น ๆ ว่าวงจร PDCA

2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ควรแก้ไขคือ บุคลากรมีงานในความรับผิดชอบมากเกินไป อาจจะเป็น เพราะว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงานราชการที่จะต้องปฏิบัติงานอื่น ๆ นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนปกติ เช่น งานธุรการ งานการเงินและพัสดุ ตลอดจนงานโครงการอื่น ๆ ที่ทางต้นสังกัดให้ดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับ อุดาห์ พาสกุล (2532) ที่พบว่าครูส่วนใหญ่มีบทบาทน้อยมากในการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรได้เหมาะสมกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น เพราะมีภารกิจอื่นมากเกินไป ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) พบว่า ครูผู้สอนมีภาระหน้าที่อื่น ๆ นอกจากการสอนหลายด้าน เช่น งานธุรการ งานการเงิน ตลอดจนงานโครงการต่าง ๆ และจากงานวิจัยของ อรทัย ประทุมรัตน์ (2537) ที่พบว่า ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีปัญหาและอุปสรรคในระดับมาก เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม ขาดวิทยากร และผู้แนะนำที่จะให้ความมั่นใจในการปฏิบัติงานให้แก่โรงเรียน ส่วนรายการที่มีปัญหาลอยอยู่ในอันดับสุดท้ายคือ ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารงานบุคลากรเป็นอย่างดี จากการอบรม เข้ม เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงมีทักษะในการบริหารให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในหน่วยงาน

3) ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

ผลจากการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนควรได้รับการแก้ไขคือ การที่ไม่ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ วิชัย ตันศิริ (2539) ซึ่งกล่าวไว้ว่า รัฐควรกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาให้ชุมชนในท้องถิ่น ให้ความสำคัญเห็นเรื่องหลักสูตร คู่แฉกกับการดำเนินงานของโรงเรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาจัดการศึกษา รัฐเพียงแต่ดูแลกำกับในเรื่องมาตรฐานการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญควบคู่กับการกระจายอำนาจความรับผิดชอบสู่ท้องถิ่น และสอดคล้องกับ ทศนีย์ สงวนสัตรู (2540) ซึ่งกล่าวไว้ว่าบ้านและชุมชนจะต้องรับผิดชอบการศึกษาด้ว้นลักษณะนิสัย

ของเด็ก เพราะบ้านและชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษาทุกแขนง จะต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัยขั้นพื้นฐาน ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งบ้านและชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมด้วย ตลอดจนกรมวิชาการได้สนับสนุนให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรอย่างชัดเจน ขณะเดียวกันสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายและเป้าหมายในการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยสนับสนุนให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นนั้น ๆ

4) ด้านระบบบริหารการศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านระบบบริหารการศึกษา การได้รับการแก้ไข คือ การส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจที่จำเป็นต้องออกไปทำงานเลี้ยงชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุรักษ์ อุพงษ์ (2540) ที่พบว่าผู้บริหารควรรายงานความก้าวหน้าต่อประชาชน เมื่อผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชนได้ทราบความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในการพัฒนาโรงเรียนก็จะเกิดความรักความภูมิใจในโรงเรียน และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาต่อไป และสอดคล้องกับ เจริญ ตาอ้าย (2540) ที่กล่าวไว้ว่าประชาชนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของโรงเรียนอย่างแท้จริง ใช้วิทยากรในท้องถิ่นมากขึ้น ครูเป็นครูอาชีพ ครูลดจำนวนลง แต่มีคุณภาพมากขึ้น เป็นครูเฉพาะอย่าง เช่น ครูคอมพิวเตอร์ ครูชีววิทยา ครูควรมีวิทยาลัทธิ และจัดสรรค่าตอบแทนให้สูง ไม่มีอาชีพรองทัศนีย์ สงวนศักดิ์ (2540) ได้ให้ทัศนะว่า จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นสาธารณะ โดยเชิญให้คนในชุมชน พ่อแม่เข้ามาช่วยในโปรแกรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น เป็นผู้บรรยาย และเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือโรงเรียน นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างการบริหารการศึกษาในชุมชน โดยผ่านคณะกรรมการการศึกษาของท้องถิ่น และจัดให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชุมชนด้วย

5.4.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

จากผลการวิจัยที่ได้ทราบสภาพพื้นฐาน ตลอดจนปัญหาของการดำเนินงานในโรงเรียนรูปแบบการศึกษาแล้ว มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอที่ควรดำเนินการคือ การจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุงพัฒนาให้ทันกับระยะเวลาที่ต้องการ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะขั้นตอนการจัดสรร

งบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีความล่าช้า ไม่คล่องตัว เนื่องจากมีหลายขั้นตอน ตั้งแต่การจัดสรรงบประมาณ การก่องหนึกพื้ ตลอดจนการเบิกจ่าย ขึ้นอยู่กับหน่วยงานผู้เบิก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิเชียร นพพลกรัง (2533) ที่พบว่าขั้นตอนการเบิกจ่ายล่าช้า ไม่ทันกับความต้องการ และสอดคล้องกับ ประวิทย์ มาลีประเสริฐ (2536) และ สมศักดิ์ วิชระเสถียร (2538) ที่พบว่า ขาดงบประมาณในการส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรม และความล่าช้าในการส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรม และความล่าช้าในการจัดสรรงบประมาณ ตลอดจนไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ

2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะที่ควรดำเนินการคือ การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรก่อนเป็นอันดับแรก ไม่ว่าจะเป็นการอบรมให้ความรู้ การจัดสรรบุคลากรให้เพียงพอ หรือการที่จะขอความช่วยเหลือจากบุคลากรที่ขาดแคลน ควรส่งเสริมให้เข้าร่วมอบรมสัมมนา เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาทั้งหลายทั้งปวง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) มีนโยบายที่จะพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับ สุลาพิทย์ จามนิต (2537) ที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมสัมมนา เพื่อปรับปรุงพัฒนางานในหน้าที่อย่างชัดเจน

3) ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

จากผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะที่ควรดำเนินการ คือ การนำวัสดุอุปกรณ์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่ง กรมวิชาการ (2532) ได้เสนอไว้ว่า โรงเรียนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนยังไม่ครบถ้วน และไม่เพียงพอ กรมวิชาการ (2534) เสนอไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอนมุ่งให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชีวาลย์ เปลี่ยนหา (2537) และ สมศักดิ์ วิชระเสถียร (2538) ที่พบว่าโรงเรียนมีปัญหาระดับมากเกี่ยวกับการจัดเอกสารหลักสูตร และการนำวัสดุอุปกรณ์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

4) ด้านระบบการบริหารการศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะที่ควรดำเนินการคือ การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตามสภาพและขีดจำกัดของโรงเรียน มาสร้าง

แรงจูงใจช่วยเหลือ สนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาตระหนักถึงความจำเป็น ที่จะต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และมีการประเมินผลเพื่อรองรับมาตรฐาน คุณภาพ เชชญา แซ่มประเสริฐ (2540) ได้ให้ทัศนะว่า ควรดำเนินการคือ การสร้างจิตสำนึกในการทำงานให้แก่บุคลากร ให้มีความรักงาน มีความสนุกสนานในการทำงาน ได้มีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในงานที่ทำ มีเจตคติที่ดีในการสร้างสรรค์ มีความมุ่งมั่น อดทน ให้ได้มีโอกาสในการฝึกอบรม มีการทำงานเป็นทีม มีมาตรฐาน และมีการประเมินตนเองอยู่เสมอ เชื่อว่าจะทำให้คุณภาพการศึกษาไทยก้าวไกลต่อไป

5.5 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนปฏิบัติการศึกษา ปีการศึกษา 2539 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวารินชำราบ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.5.1 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา

1) ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา

- (1) การปรับปรุงอาคารเรียน อาคารประกอบ ควรว่าจ้างช่างผู้มีความรู้ ความชำนาญในงานที่ต้องดำเนินการ จะทำให้耐久 สวยงาม และประหยัด
- (2) การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ควรจัดทางงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ มีทักษะในด้านการปรับปรุงตกแต่ง
- (3) ควรปลูกฝังจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบต่องานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูผู้ทำการสอน นักเรียน และคณะกรรมการโรงเรียน
- (4) ควรจัดให้มีการอบรมสัมมนาคณะกรรมการโรงเรียน อย่างน้อย ภาคเรียนละ 2 ครั้ง เพื่อให้ทราบบทบาท ภารกิจในการดำเนินงาน และควรจัดค่าตอบแทนให้ตามสมควร
- (5) ควรจัดสรรงบประมาณในการจัดหยานพาหนะ สำหรับนักเรียนที่ต้องเดินทางไกลและลำบาก ซึ่งอาจจะจัดในรูปแบบจ้างเหมากรับส่งนักเรียน หรือในรูปแบบของจักรยาน ยืมเรียน

2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา

(1) ควรจัดอบรมสัมมนาบุคลากรที่ทำหน้าที่การจัดการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงพัฒนางานในหน้าที่ และควรจัดในระหว่างปิดภาคเรียน

(2) ควรจัดสร้างงบประมาณค่าตอบแทนวิทยากรบุคคลภายนอกให้ได้อย่างเหมาะสม และมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างจริงจัง

(3) ควรจัดหาทุนสนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกสูงสุดตามศักยภาพ

3) ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

(1) การบ้านแผนพัฒนางานวิชาการที่ได้จัดทำไว้ มาวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเป็นระยะ เพื่อจะได้ทราบจุดบกพร่อง แล้วหาทางปรับปรุง

(2) ควรส่งเสริมการแนะแนว เพื่อช่วยเหลือนักเรียนตามความสนใจ ความถนัด และมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างแท้จริง

(3) ควรเพิ่มงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุดโรงเรียน เพื่อจะได้ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างกว้างขวาง

(4) ควรให้ความสำคัญกับชุมชนหรือท้องถิ่น เพื่อให้มีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริง

4) ด้านระบบบริหารการศึกษา

(1) ควรดำเนินการอบรม สัมมนา ในการพัฒนาระบบบริหาร โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาปรับปรุงงานในหน้าที่

(2) ควรเพิ่มงบประมาณของทางราชการ เพื่อปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อม ตลอดจนบริเวณต่าง ๆ ให้เป็นโรงเรียนปัจจุบัน

(3) ควรให้ผู้บริหารหรือผู้ได้รับมอบหมาย ดำเนินการสรุปผลการปฏิบัติงานส่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นระยะ ๆ และมีการติดตามผลอย่างจริงจังต่อไป

5.5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) ระดับกระทรวง

(1) ควรเพิ่มการจัดสร้างงบประมาณให้สูงขึ้น

(2) ควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสังคม

(3) ควรกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นให้มากที่สุด

2) ระดับกรม

- (1) ควรมีการกำกับ ติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
- (2) ควรบริหารงบประมาณให้มีความคล่องตัวขึ้น
- (3) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ

3) ระดับจังหวัด/ระดับอำเภอ

- (1) ควรให้การสนับสนุนโรงเรียนที่มีปัญหา
- (2) ควรจัดอบรมสัมมนาในงานที่เกี่ยวข้อง
- (3) มีการติดตามผลอย่างจริงจัง

4) ระดับโรงเรียน

- (1) ดำเนินการตามแผนอย่างแท้จริง
- (2) ทุกฝ่ายควรตระหนักถึงงานในหน้าที่
- (3) รายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะ

5.5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

- 1) ควรศึกษารายกรณีเกี่ยวกับผลการดำเนินงานในโรงเรียนปฏิบัติการศึกษาในโรงเรียนต้นที่มีประสิทธิภาพ
- 2) ควรศึกษาถึงสภาพการปฏิบัติได้จริงของโรงเรียนปฏิบัติการศึกษาในด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
- 3) ควรศึกษาวิจัยการปฏิบัติการศึกษา ในขอบเขตที่กว้างขวางขึ้น เพื่อจะได้ทราบปัญหา และแนวทางพัฒนา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขให้เด่นชัด